

Araştırma

TÜRKİYE’DE KADIN HÜKÜMLÜLER: KADIN HÜKÜMLÜLERİN PROFİLİ VE SUÇLULUĞA ETKİ EDEN OLGULARIN ANALİZİ¹

Female Convicts in Turkey: Profile of Female Convicts and Analysis of the Phenomena that Affect Female Criminality

Semra SARUÇ*

*Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Bu araştırma, Türkiye’de kadın hükümlü profilini ortaya koymak ve kadın suçluluğu olgusunun boyutlarını analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve bu kapsamda Türkiye genelinde 6 kadın cezaevinde bulunan toplam 240 kadın hükümlü ile görüşmeler yoluyla nicel veriler toplanmıştır.

Nitel veriler ise cezaevinden tahliye olmuş olan 5 eski kadın hükümlü, kadın cezaevinde çalışan 2 sosyal hizmet uzmanı, kadın suçluluğu alanında çalışmış olan 2 akademisyen olmak üzere toplam 9 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda kadın hükümlülerin genel karakteristikleri ile kadın suçluluğuna etki eden olgular ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kadın suçluluğu, kadın hükümlüler

ABSTRACT

This research aims to display the profile of female convicts and to analyze the dimensions of female criminality in Turkey. In this research, quantitative and qualitative methods are used together. The quantitative data have been collected from 240 female convicts who were imprisoned in 6 female prisons in Turkey. The qualitative data have been collected from 9 interviewed depth; 5 former female convicts, 2 social workers working in female prison, and 2 academicians working on female criminality have been interviewed in depth. In accordance with the findings of research, characteristics of female convicts and facts that affect women criminality unearthed.

Key Words: Women criminality, female convicts

GİRİŞ

Dünya genelinde erkek suçlu oranı kadın suçlu oranına göre daha fazla olsa da kadın suçluluğundaki artış tüm dünyada dikkati çeker düzeydedir. Tarihsel süreç içerisinde kadınların erkeklere oranla her zaman daha az suç işlemeleri kadın suçluluğu olgusunun göz ardı edilmesine ve kadın suçluluğuna istisnai bir durum olarak bakılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla suçla ilgili

1 Yazarın “Kadın Hükümlüler: Cezaevi Yaşantısı ve Tahliye Sonrası Gereksinimler” adlı doktora çalışmasının bir bölümünden düzenlenmiştir.

her yaklaşım erkek suçluluğu olgusunu, yapılan çalışmaların çoğunluğu ise erkek suçluları incelemeye ve açıklamaya çalışmıştır.

Suç, evrensel, genel ve sosyal bir olgu olup içinde meydana getirdiği toplumun şartlarına ve bulunulan zamana göre bazı özellikler içermektedir (Dönmezer, 1994). Kadın suçluluğu ise süreç içerisinde kadının toplumsal hayatta aldığı rollerin değişmesi ve gelişmesi ile birlikte değişim göstermiştir. Bu değişimin en önemli etkisi kadının işlediği suç türlerine olmuştur. Kadınların işledikleri suçlar zamanla erkek suçlarına benzemeye başlamıştır. Eskiden (Adler, 1975) kadın suçluluğuna özgü suçlar; çocuk düşürme, yeni doğan çocuğu öldürme, istismar, fahişelik, zehirleyerek adam öldürme, hakaret gibi suçlar tipik kadın suçları olarak görülmekte iken yeni dönemde kadın suçluluğu tipolojisi de değişim göstermiştir. Kadınların işledikleri yeni suçlar; büyük mağazalardan hırsızlık, çek suçları, dolandırıcılık, çocuklara karşı kötü muamele, küçükleri fuhuşa teşvik, uyuşturucu maddeler ticaretinde yer alma, suça yataklık, adam öldürme gibi suçlardır (Dönmezer, 1994: 127).

Günümüzde halen kadınlar erkeklere oranla daha az suç işlemektedirler. Dünyadaki tüm ülkelerde kadın suçlu oranı erkeklere göre düşüktür. Fakat kadınların işlediği suç türleri bakımından ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kadın suçluluğunun ve kadının hapsedilme oranının en yüksek olduğu ülke Amerika'dır. 2004'te Amerika'da toplam hükümlülerin %7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Amerika'da 1990 yılından beri kadınların ceza infaz sistemindeki popülasyonu %25 artış gösteren erkeklerle karşılaştırıldığında %48

artmıştır (Greenfield ve Snell, 1999). Dolayısıyla kadınların 1990'dan beri hapsedilme oranı erkeklere oranla iki katı artış göstermiştir. Bu oranın artma nedeninin kadınların madde kullanımı ve madde ile ilgili suçlar kaynaklı olduğu vurgulanmaktadır.

Türkiye'de yaşanan kentleşme süreci, kadının toplumsal yaşama katılmasına ilişkin olarak Türkiye'nin her yanında aynı etkileri oluşturmamıştır. Ögün'e (1990: 50) göre kırsal kesimdeki geleneksel değerler kadını suçtan uzaklaştırırken, kentsel bölgelerdeki kadınlar ise yoğun bir değişime tanık olmuşlar ve farklı davranış ve tutumlara yönelmişlerdir.

Çizelge 1'de son beş yıllık dönemde Türkiye'de kadın ve erkek tutuklu ve hükümlülerin dağılımı yer almaktadır.

Çizelgeye göre Türkiye'de kadın hükümlüler, toplam hükümlülerin yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye genelinde de kadın hükümlü oranı erkeklere göre oldukça azdır. Fakat kadın tutuklu ve hükümlü oranı son beş yıl içerisinde her yıl düzenli bir şekilde artmıştır.

Kadın hükümlüler ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde genel olarak suçlu kadınların sosyal ve ekonomik olarak marjinalize oldukları ve çoğunlukla aile üyeleri ve yakınları tarafından mağdur edildikleri göze çarpmaktadır. Pollock'a (1998) göre kadın suçluların bağımlılık, suçluluk ve ihmalin ortaya çıkmasında kışkırtıcı cinsel ya da fiziksel istismar deneyimleri bulunmaktadır. Kadınların yaşamlarında istismarcı aileler ve şiddete dayalı ilişkiler suç işleyen kadınların hayatlarında ortak konular olarak görülmektedir. Önemli sayıdaki çalışmalarda bu tür ilişkilerin

Çizelge 1. Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	Hükümlü		Tutuklu		Hükmen		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
2008	43.578	1.367	36.446	1.651	16.866	581	100.489
2009	54.619	1.676	36.585	1.708	18.444	629	113.661
2010	61.738	1.987	32.631	1.471	20.401	724	118.952
2011	72.318	2.335	31.333	1.474	17.113	648	125.021
2012	100.617	3.278	28.564	1.560	-	-	134.019

Kaynak: Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (Çocuk hükümlü ve tutuklular dâhil edilmemiştir)

kadınların şimdiki ve gelecekteki davranışları üzerinde etkili olduğuna vurgu yapılmaktadır (Brown ve ark. 1999; Brandley ve Davino, 2002; Almeda, 2005; Belknap ve Holsinger, 2006; Byrd ve Davis, 2009). Dolayısıyla kadın suçluluğu çalışmaları, kadınların sapkın eylemlerine neden olan şiddet, yoksulluk, ensest, istismar, eğitim eksikliği, yargılamanın yetersizliği ve akıl hastalıklarının etkileri hakkında var olan olguların değerlendirilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Daha öncede vurgulandığı gibi suç sosyal bir olgu olup, içinde bulunulan kültüre özgü farklılıklar ve benzerlikler gösterebilmektedir. Kadın suçluluğu da bu çerçevede incelendiğinde topluluklara özgü farklılıklar dikkati çekmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada Türkiye’deki kadın hükümlülerin genel özellikleri ile suçluluk deneyimleri, kadınların yaşantıları göz önüne alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Kadın hükümlülere özgü

özellikleri ortaya koymak, kadın suçluluğu olgusunu analiz etmek açısından oldukça önem taşımaktadır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kadın hükümlülerin karakteristik özelliklerini ortaya koyarak kadın suçluluğuna etki eden olguların boyutlarını analiz etmektir. Çalışmanın Türkiye’deki kadın hükümlülerin profilini sunması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Bu kapsamda araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. Kadın hükümlülerin genel özellikleri nelerdir?

Sosyo demografik özellikleri; çocukluk çağı deneyimleri; fiziksel ve cinsel istismara ilişkin değerlendirmeleri; istismar ile kadın suçluluğu arasındaki ilişki; kadın hükümlülerin madde kullanımları; kadın hükümlülerin ailelerinin genel karakteristikleri.

2. Kadın hükümlülerin suç deneyimine ilişkin özellikler nelerdir?

Kadınların işledikleri suç türleri; suç işleme nedenleri ve teşvik alma durumu; kadınların suçu yönelttikleri kişiler; kadınların suç işledikleri yaş ve önceki suçluluk deneyimleri.

Kadın hükümlülerin kimi özelliklerinin işledikleri suç ile ilişkisi (şiddet görmesi, uyuşturucu kullanması, ailesinde hükümlü bulunması, suç işleme nedenleri, suç işledikleri yaş, önceki hükümlülük deneyimleri ile işledikleri suç arasındaki ilişkiler)

3. Sosyal hizmet uzmanı ve akademisyenlerin kadın suçluluğuna ilişkin görüşleri nelerdir?

Kadın hükümlülerle çalışan sosyal hizmet uzmanları ve kadın suçluluğu alanında çalışmaları olan akademisyenlerin Türkiye'deki kadın hükümlüler ve kadın suçluluğu konusundaki değerlendirmeleri.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Örneklem

Bu çalışmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Nicel çalışma kapsamında Türkiye'de "kadın ceza infaz kurumları" olan; Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu, Karataş Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sivas Yarı Açık Ceza İnfaz Kurumunda kalan toplam 240 kadın hükümlü ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihte kadın ceza infaz kurumlarında kalan kadın hükümlülerin toplam sayısı 791, Türkiye'deki tüm cezaevleri genelinde toplam kadın

hükümlü sayısı ise 1987'dir. Araştırma verileri kadın cezaevlerindeki toplam 240 kadın hükümlü ile görüşme ile toplanmıştır. Erkek hapisanelerinde kalmakta olan kadın mahkûmlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bunun yanında 18 yaş altı kadın mahkûmlar çocuk olmaları nedeniyle araştırma kapsamı dışındadır. Tutuklu olup, halen mahkûmiyet hükmü kararı verilmemiş olan kadınlar araştırma kapsamı dışındadır. Mahkûmiyet kararı verilmiş olan ve halen cezasını çekmekte olan kadın hükümlüler araştırma kapsamındadır.

Nitel çalışma kapsamında Ankara merkez ve ilçelerinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım almak olan 5 eski kadın hükümlüyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel çalışmanın bir başka boyutu ise cezaevinde çalışan 2 sosyal hizmet uzmanı, kadın suçluluğu ile ilgili çalışmalar yapmış olan 2 akademisyen ile yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Bu görüşmelerde kadın suçluluğu alanında bir şekilde çalışıyor olan profesyonellerin kadın hükümlüler ve kadın suçluluğu hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Nicel çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu ile birlikte kadın hükümlülerle görüşme şeklinde toplanmıştır. Görüşmelerin çoğunluğu araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup bazı kurumlarda araştırmacıya yardımcı olması amacıyla bir yüksek lisans öğrencisi de görüşmelere katılmıştır. Görüşmeler Adalet Bakanlığı'ndan alınan izin doğrultusunda 23.08.2010 ile 15.02.2011 tarihleri arasında izni alınan ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilmiştir. Öncelikli

ceza infaz kurumuna gidilmeden önce ilgili kurumla iletişime geçilip hükümlü sayıları, görüşme için uygun olup olmadıkları, görüşmelerin tahmini kaç gün süreceği konusunda bilgi alınmış ve kuruma gitmeden önce ön hazırlık yapılmıştır. Görüşmeler, görüşme için ayrılan görüşme odasında gerçekleştirilmiştir. Hükümlülerle görüşme için ayrılan odada birebir görüşmeler yapılmış olup bir başka kişi ya da hükümlü aynı anda odada bulunmamıştır. Görüşmeden önce araştırmanın amacı hükümlülere anlatılmış bu amaç doğrultusunda araştırmaya katılımın gönüllü olduğu anlatılmış ve rızalarının alınması sağlanmıştır.

Nitel çalışmada tahliye olmuş eski kadın hükümlülerle yapılan derinlemesine görüşmeler kadın hükümlünün yardım aldığı vakıfta 17.08.2011 ile 14.09.2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle vakıf müdürleri ile görüşülerek hükümlüler ile görüşme tarihi belirlenmiş ve bu tarihte vakıf içerisinde vakfın temin ettiği bir görüşme odasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her görüşme eski kadın hükümlünün yardım aldığı vakıfta gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında araştırmacı ve eski hükümlü dışında başka hiç kimse bulunmamış olup ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüştür. Sosyal hizmet uzmanları, akademisyenler ile yapılan görüşmeler 06.12.2011 ile 29.12.2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Akademisyenler ile yapılan derinlemesine görüşmeler, kişilerin çalışma odalarında gerçekleştirilmiştir. Cezaevinde çalışan uzmanlarla yapılan görüşmeler ise cezaevi dışında bir pastanede gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Araştırmada elde edilen nicel veriler "IBM SPSS Statistics 19" istatistik paket programına aktarılmış ve bu program aracılığıyla değerlendirilmiştir. Öncelikle araştırmaya katılan hükümlü kadınların demografik özelliklerini ortaya koymak için sıklık dağılımları oluşturulmuştur. Ayrıca kadınların suç geçmişleri ve cezaevi hayatıyla ilgili mevcut durumları ve yaşantıları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Kadınların hükümlülük nedenleri bakımından ailede hükümlü bulunması, madde kullanımı, geçmişte karşılaşılan durumlar ve demografik özellikler arasında farklılık olup olmadığı Pearson ki-kare testleri ile ortaya koyulmuştur. Ayrıca kadın hükümlülerin işledikleri suç türleri arasında ceza evine girme yaşı bakımından farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla da bağımsız örneklem t testleri uygulanmıştır.

Nitel veriler ise elde değerlendirilmiştir. Öncelikle cezaevinden tahliye olmuş olan 5 eski kadın hükümlünün ve iki sosyal hizmet uzmanı ve iki akademisyenle yapılan toplam 9 görüşmenin kaset çözümlemesi yapılmıştır. Elde edilen verilerin tekrar tekrar okunmasıyla kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Eski hükümlü kadınlarla yapılan görüşmelerin analizinde daha önceden oluşturulmuş olan ve nicel çalışmaya da temel olan kategoriler kullanılmıştır. Nitel veriler elde değerlendirilmiş ve herhangi bir analiz programı kullanılmamıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın verileri nicel ve nitel olmak üzere iki yöntem kullanılarak elde edilmiştir. Bulgular değerlendirilirken,

nicel ve nitel bulgular birbirlerini destekleyecek şekilde bir arada verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları, kadının hükümlülerin genel özellikleri ve kadının hükümlülerin suç deneyimine ilişkin özellikler olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Bulgulara ilişkin tablolar çalışmanın çok yer kaplaması açısından verilememiş, nicel veriler sayı ve yüzde olarak metin içerisinde verilmiştir.

KADIN HÜKÜMLÜLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümdeki bulgular kadın hükümlülerin karakteristik özelliklerini sunması açısından önemlidir. Bu kapsamda bu bölümde hükümlü kadınların sosyo demografik özellikleri, çocukluk çağı deneyimleri, fiziksel şiddet ve cinsel istismara ilişkin değerlendirmeleri, madde kullanımları ve ailelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Hükümlü Kadınların Sosyodemografik Bulguları

Araştırmaya katılan hükümlü kadınların büyük çoğunluğu (%42,5) 26-35 yaş arasındadır. %23,3'ü 41-50 yaş arasında, %12,1'i 18-25 yaş arasında iken, %11,7'si 51-65 yaş arasında, %9,2'si 36-40 yaş arasında ve %1,3'ü ise 65 yaş üzerindedir. Ayrıca araştırmaya katılan toplam 240 kişinin yaş ortalaması 36,9' olup en az 18 en yüksek 73'tür. Araştırmada yer alan hükümlülerin genel olarak yaş ortalaması gençlerden oluşmakta olup 50 yaş üzeri kadın hükümlü sayısı da azımsanmayacak düzeydedir.

Araştırma grubunda yer alan kadın hükümlülerin çoğunluğunun öğrenim düzeyi çok düşük ya da hiç yoktur. Önemli sayıda hükümlü (%26,3) okuryazar

değildir ve %9,2 si de sadece okuryazardır. Öğrenim düzeyi en fazla %33,3 ile ilköğretim mezunudur. Hükümlülerin %10'u ortaokul mezunu, %13,8'i lise mezunu, %7,1'i üniversite mezunu, %0,4'ü ise yüksek lisans mezunudur.

Kadın ve erkek suçluluğu arasında öğrenim durumu açısından benzerlikler yer almaktadır. Türkiye'de tüm yıllarda öğrenim durumu yükseldikçe suçluluk oranları da düşmektedir. Bu eğilim hem kadın hem de erkekler için geçerlidir. Her iki grupta da suçluluk, okuryazar ilköğretim mezunu olmayanlar ile ilköğretim mezunlarında en sık görülmektedir (İçli, 2007: 348). Hükümlü kadınlara öğrenim durumu açısından bakıldığında gelişmiş ülkelerde de kadın hükümlülerin öğrenim düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Almeda, 2005; Haywood ve arkadaşları, 2000: 309).

Kadın hükümlülerin gelir getiren bir işte çalışma durumları incelendiğinde, araştırma grubunda yer alan hükümlülerin %47,9'unun ceza infaz kurumuna girmeden önce gelir getiren bir işte çalışmakta olduğu, %52,1'inin ise ceza infaz kurumuna girmeden önce gelir getiren bir işte çalışmadığı tespit edilmiştir. Yaptıkları işlerin dağılımları incelendiğinde ise kadın hükümlülerin genelde nitelikli bir işe sahip olmadıkları görülmüştür. Ceza infaz kurumuna girmeden önce, araştırmaya katılan hükümlülerin %31,6'sı hizmet sektörü çalışanı (kuaför, garson, konfeksiyon, sekreter vb.), %23,2'si vasıfsız işçi (temizlik, seyyar satıcılık), %12,8'i işyeri sahibi, %11,1'i kamu görevlisi (memur, muhasebeci, doktor, öğretim görevlisi, müdür) olarak çalışıyor iken, %9,4'ü eğlence sektörü çalışanı (şarkıcı, animatör, barmen), %5,1'i tarım, hayvancılık sektörü çalışanı, %3,4'ü seks işçisi

ve %3,4'ü bakıcı (Çocuk, yaşlı ve hasta bakıcılığı) olarak çalışmaktadır.

Hükümlü kadınlara cezaevine girmeden önce gelir düzeyinin nasıl olduğu sorulduğunda, %29,2'si cezaevine girmeden önce gelir düzeyini kötü, %38,3'ü gelir düzeyini orta, %27,1'i gelir düzeyini iyi ve %5,4'ü ise gelir düzeyini çok iyi olarak ifade etmişlerdir.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce, araştırmaya katılan hükümlülerin çoğunluğu evli olduğunu belirtmiştir (%49,2'si resmi nikâhlı evli, %12,1'i dini nikâhlı evli). Medeni durum açısından diğer çalışmalarla da benzer bulgular tespit edilmiştir. Hükümlü kadınların çoğunluğu evlidir ve evliyken suç işlemişlerdir (İl, 1990; Öğün, 1990; Özcan, 1996; İçli, 1992; İçli ve ark, 2011; Çoban ve Akgün, 2011).

Tahliye olmuş olan eski hükümlü kadınlara sosyo demografik özellikler açısından bakıldığında, kadınların yaş dağılımı 39–57 yaş arasındadır. Kadınların sadece birisi ortaokul terk olup diğerlerinin öğrenim durumu bulunmamaktadır. 4 kadın, okula gitmediklerini cezaevinde okuma yazma öğrendiğini belirtmiştir. Görüşme yapılan kadınların tamamının çocuğu olup kadınların hepsi üç ve daha fazla çocuk sahibidirler. Tahliye olmuş olan eski hükümlü kadınlar suç işledikleri zamanda evlidirler. Suç işlediklerinde evli olan kadınların hiçbirisi şu anda evli değildirler. Sadece birisi imam nikâhı ile birlikte yaşadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan kadınların hiçbirisi görüşme yapıldığı sırada çalışmamaktadır. Sadece Sosyal Yardım- laşma ve Dayanışma Vakfı'ndan yardım alarak geçimini sağlamaktadırlar.

Medeni durum açısından bakıldığında, kadın hükümlülerin medeni durumları

diğer ülkelerdeki kadın hükümlülerle karşılaştırıldığında farklılıklar olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde kadın hükümlülerin çoğunluğu bekârdır (Haywood ve arkadaşları, 2000; Almeda, 2005). Erkek suçluluğu ile karşılaştırıldığında da medeni durum açısından farklılıklar dikkati çekmektedir. Erkek suçlular çoğunlukla bekârlardan oluşmaktadır (Kızmaz, 2006; İçli ve ark.2011).

Çalışmamızdaki bulgular kadın hükümlülerin Türkiye genelindeki profili ile benzerlikler göstermektedir. Türkiye'deki kadın suçlu profili incelendiğinde, genel olarak kadın suçluların, 22–50 yaş grubunda, öğrenim düzeyi çok düşük, okuma yazma bilmeyen veya okuyazar olup bir okul bitirmemiş olan, ilkökul mezununun çoğunlukta olduğu kişilerden oluştuğu görülmektedir (İçli, 2007: 344; Adalet Bakanlığı İstatistikleri, 2010). Erkek hükümlülerle karşılaştırıldığında ise, ceza infaz kurumlarındaki erkek profili, çoğunluğu 21–39 yaş arasında ve ilkökul mezununun çoğunlukta olduğu kişilerden oluşmaktadır. Türkiye'de kadın ve erkek suçlu profili yaş ve öğrenim durumu karşılaştırıldığında benzerlikler göstermektedir.

Hükümlü Kadınların Çocukluk Çağı Deneyimleri

Bu çalışmada kadınlara sorulan bir başka soru “çocukluklarını nerede ve kimlerle geçirdikleri” ile ilgilidir. Araştırmaya katılan hükümlülerin büyük çoğunluğu (%84,5) çocukluğunu öz ailesi ile geçirmiştir.

Görüşme yapılan kadınlara çocuklukta yaşadığı olumsuz deneyimlerin olup olmadığı “çocukluğunuzda sizi üzen bir olay yaşadınız mı?” sorusu

çerçevesinde sorulmuştur. Bu bölüm gerek nicel çalışmada gerekse nitel çalışmada görüşmelerin en zorlayıcı anlarından biri olmuştur. Görüşmeler esnasında özellikle çocukluğunda sarsıntı yaşamış birçok hükümlü kadın duygusal boşalmalar yaşamıştır. Kadınların çocukluklarında yaşadıkları travmaları anlatmaları araştırma sürecini duygusal açıdan zorlayıcı olmuştur. Bu durum kadın hükümlülerin yaşamlarındaki kırılma noktasını göstermesi açısından önemlidir. Görüşmedeki bu anlar görüşmeleri zorlayıcı nitelikte olup aynı zamanda kadın suçluluğunu anlamak açısından önemli ipuçları vermektedir. Bu çalışmada da kadın hükümlülerin önemli bir oranı (%42,1; 101 kadın) çocukluk döneminde sarsıntı verici olayları deneyimlediklerini belirtmişlerdir.

İncelenen bir başka önemli değişken ise kadın hükümlülerin çocukluk çağında yaşadığı sarsıntı veren olayın niteliği ile ilgilidir. Kadınların çocukluğunda deneyimlenen olaylar en fazla fiziksel şiddet ve cinsel istismar ya da aile bireyinin ölümü ve ailenin dağılmasıdır. Bu çalışmada çocukluk çağında sarsıntı verici olay yaşadığını söyleyenlerin önemli bir oranı öz ve üvey aile bireylerinden fiziksel şiddet gördüklerini (%19,8'i öz aile bireylerinden, %8,9'u üvey aile bireylerinden) ifade etmişlerdir. Kadın hükümlülerin çocukluk çağında deneyimlediği sarsıntı yaratan önemli bir başka olay ise cinsel istismara maruz kalmış olmalarıdır (%17,8). Bunun yanında çocukluk çağında deneyimlenen bir başka olay ise aile bireylerinin ölümü (%21,8) ve ailenin dağılmasıdır (%14,9). Kadınlarla yapılan görüşmelerde çocukluk dönemlerini aktarırken sevgisizlik, yoksulluk ve

genellikle bozuk aile ilişkileri de kadınların çocukluk deneyimleri arasında yer almaktadır.

Ebeveynlerden birinin kaybı ya da boşanma ile ailenin dağılmasının en fazla çocuklarda travmalara neden olduğu bilinmekle birlikte suçluluğu tek başına belirleyen bir unsur olduğunu söyleyemeyiz. Genellikle kriminoloji çalışmalarında suçluluk ile ailenin dağılması ya da parçalanması arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmeye çalışılmaktadır. Nitekim yabancı literatürde de kadın hükümlülerin önemli bir bölümü parçalanmış ailelerden gelmektedir. Özellikle yabancı literatürde kadın tutuklular arasında kaotik aile çevresinde yetişmek kadınların ortak özellikleri olarak kabul edilmektedir.

Çalışma kapsamında bulgularda da görüldüğü üzere kadınların neredeyse tamamına yakını kendi öz ebeveynleri tarafından yetiştirilmiştir. Türkiye'de yapılan diğer çalışmalarda da benzer bulgular yer almaktadır. Burada aslında irdelenmesi gereken konu ailenin bir arada olmasından ziyade "ailenin fonksiyonları" ve aile bireylerinin bu fonksiyonları ne derecede yerine getirebildiğidir. Her ne kadar kadınlar kendi öz ebeveynleri tarafından yetiştirilmiş olsa da kadınlarla yapılan görüşmelerde çocukluğunu sevgiyle ve özlemle anımsayan kadın sayısı oldukça azdır. Ailedeki olumsuz koşulların -babanın alkol kullanması, aile içi şiddet, ilgisizlik, sevgisizlik, yoksulluk gibi- varlığı ailenin bütün olmasıyla da birtakım sorunların yaşanmayacağı anlamına gelmemelidir.

Bu pencereden baktığımızda çocuklukta yaşanan kötü deneyimlerin kadını yaşamı boyunca etkileyecek uzun süreli

etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim hapissheneden tahliye olmuş olan kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmelerde de çocuklukta deneyimlenen en önemli olaylar fiziksel şiddet ve cinsel istismar, çocuk yaşta zorla evlendirilme ve yoksulluk olarak görülmektedir.

Fiziksel ve Cinsel İstismar

Kadın suçluluğunda çocukluk çağı fiziksel ve cinsel istismar deneyimleri belirleyici bir özellik taşımaktadır. Bu çalışmada çoğu kadın hükümlünün çocukluğunda en yakınları tarafından fiziksel ve cinsel saldırıya uğramış olmaları, bu bulguların, kadın suçluluğuna bakış konusunda bir içgörü ve yaklaşım kazandırmak açısından önemli olduğunu göstermek açısından önemlidir. Tahliye sonrası derinlemesine görüşme yapılan, 12 yaşında evlendiğini söyleyen ve evlendiğinde daha bir çocuk olan eski hükümlü K M, yaşadığı şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

“12 yaşımdan sonra çok şeyler yaşadım, zaten eşimde küçüktü, annesi, babası çok şeyler yaşadım, hep dayaklar küfürler... Eşimden, kaynanam, kayınbabam, kayınımdan hepsinden”. (Eski hükümlü KM)

Kadının yaşadığı şiddet ve istismarı uygulayanların büyük çoğunluğu hükümlüye en yakın kişilerdir. Bir başka deyişle şiddet ve istismar büyük oranda aile içinde yaşanmaktadır. Nitekim bir başka eski hükümlü kadının henüz 13 yaşında iken öz abisi tarafından tecavüze uğramış olması da şiddet ve istismarın en fazla aile içinde yaşandığını göstermektedir:

“Yaşadım... Yani aslında bunu hiç söylemek istemiyorum da, babamgilin yaylaya çıktığında ben

kardeşimin tecavüzüne uğradım... Ben o zaman 13 yaşlarımda filandım... Döverek tecavüz etti onu da zaten”... (Eski hükümlü NŞ)

Çocuk Yaşta ve Zorla Tanınmadığı Birisiyle Evlendirilme

Kadın suçluluğu açısından bakıldığında çocuk yaşta evlendirilme bir çocukluk çağı travması olarak kabul edilebilir ve kadınların yaşantısını etkileyen önemli değişimin evlendirilmeleri ile başladığını söyleyebiliriz. Özellikle kadın hükümlülerin tamamına yakınının evli olduğu ve suç işlediklerinde de evli olduğu göz önüne alındığında “kadının evlilik yaşamının” kadın suçluluğu açısından ipucu verdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Görüşme yapılan kadınların evliliklerini çocuk yaşta yapmış olmaları evliliği bir çocukluk travmasına dönüştürmektedir. Bu konu ile ilgili olarak bir hükümlünün çocuk yaşta yaptığı evliliği ifade ettiği dikkat çekicidir:

“Ben çocukluğumu hiç bilmiyorum ki, yani tam nasıl evlendiğimi de bilmiyorum... 12 yaşımda, daha afe dersin ben adet bile görmemişim, adeti ben gittiğim yerde gördüm”. (Eski hükümlü KM)

Kadınların kendi ifadelerinde yer aldığı gibi evlilik döneminde gerek eşleriyle gerekse eşlerinin aile üyeleriyle yaşadıkları sorunlar, yaşamlarındaki çıkmazların başlangıcı olarak görülmektedir. Özellikle “görücü usulü” yapılan evlilikler ve kadınların evlendikten sonra ailelerinden destek görmemesi kadınların evlilikleri ifade etmesi açısından önemlidir. Bir başka eski hükümlü ise hayatındaki sorunların evlendirildiğinde başladığını söyleyip aileleri bu konuda uyarmaktadır:

“İlk önce aileler çocuklarına sahip çıksınlar, 60 yaşına da gelse aile insanın arkasında olacak, bundan çok yandım, belki genç kızlar mesela evlenirken dikkat etmeleri lazım her şeye, ben tanımadım adamı gerdekte tanıdım dünyam zindan oldu, hiç görmediğim biriyle evlendirdiler, tanımadığım yabancıyla, bunu böyle yapmasınlar bunları çok önemsiyorum işte. Ne gelirse insanın aileden dolaşıp geliyor başına, benim ailem beni buna verdi arkamı aramadılar”. (Eski hükümlü NŞ)

Kadının işlediği suç ve suç işleme nedenleri göz önüne alındığında, genellikle aile içinde yaşadığı çatışmanın ve evlilik ilişkilerinin suç işlemeye zemin hazırladığını söyleyebiliriz. Kadınların daha çok evliyi suç işlemeleri, akla evlilikte yaşanan sorunların suça itici güç oluşturduğu düşüncesini getirmektedir. Nitekim İl (1990:167) evli kadınların suç işleme oranlarının yüksek olmasında evlilik ile ilgili yaşantılarındaki sorunların etkili olabileceğini ileri sürmüştür.

Kadın hükümlülerin genellikle evli olmaları, evlilik ile ilgili başka önemli bir konunun tartışılmasına da olanak sağlamaktadır. Kadınların evliliklerinde yaşadıkları sorunların kaynağını, çocuk yaşta, istemeden ve zorla yapılan evliliklerin oluşturduğu düşünülmektedir. Çocuk yaşta evlilikler ya da bir başka deyişle “çocuk gelinler”, “adölesan evlilikler” dünyanın her yerinde görülen küresel bir sorundur. USAK (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu) raporuna göre (2011), kesin rakamlara ulaşmak mümkün olmasa da, gelişmekte olan ülkelerde her yıl 10-12 milyon kız çocuğunun erken yaşta evlendirildiği düşünülmektedir. Rapora

göre Türkiye’de her üç kadından birinin çocuk evliliği yaptığını söylemek mümkündür. Türkiye’de erken yapılan evlilikler cinsiyet açısından da değişiklikler göstermektedir. Erken yaşta evlenen erkek çocuk oranı %6,9 iken kız çocuklarda bu oran %31,7’dir. Bununla birlikte küçük yaşta yapılan evlilikler aynı zamanda kadının eşinden erken yaşta şiddet görmesine neden olabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların çok büyük bir oranının küçük yaşta evlilik yaptıkları görülmektedir. Nitekim İçli’nin çalışmasında hükümlü kadınların evlenme yaşları ile şiddete maruz kalmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Küçük yaşta evlenenlerin, eşlerinin şiddetine maruz kalmaları daha sık görülmüştür (İçli, 2007: 395). Aynı şekilde İçli’nin (2007: 344) tespitlerinde evli kadınlarda suç oranının yüksek oluşunda evliliğin ülkemizde erken yaşlarda gerçekleşmesi ve evliliğin kadına yüklediği görev ve sorumlulukları yerine getirirken karşılaştıkları güçlüklerin hazırlayıcı faktörler olarak düşünülebileceği ileri sürülmüştür. Nitekim bu çalışmada da kadın hükümlülerle yapılan görüşmelerde kadınlar, yaşantılarındaki sorunların “evlenme” ile başladığını ve müdahale edilmediği için sorunlarının daha da derinleştiğini ifade etmişlerdir.

Yoksulluk

Yoksulluk, birçok sosyal sorunla iç içe olan eski bir sosyal sorundur. Bu sosyal sorundan en fazla etkilenenler ise başta çocuklar ve kadınlar olmak üzere yaşlılar, özürlüler ve diğer gruplardır. Kadın suçluluğu açısından bakıldığında suç işleyen çoğu kadının sosyo ekonomik düzeyi düşük, yoksul kadınlar olduğu ve çoğunlukla hırsızlık gibi

mala karşı işlenen suçları işledikleri görülmektedir. Nitekim cezaevlerinde yapılan görüşmelerde ve tahliye sonrasında eski kadın hükümlülerle yapılan derinlemesine görüşmelerde de kadınların yoksullukları çocukluklarından beridir yaşadıkları gözlemlenmiştir. Çocuklukta deneyimlenen yoksulluk kadınların ifadelerinde şu şekilde dile getirilmiştir:

“Çocukluğum, bizim yaşımızda okul yoğudu yavrum, ondan sonra ata dede yoğdu, bi annem varıdı ondan sonra perişanıdı kızım, çok perişan çektik, evsiz idik, babamız biz küçük iken vefat etmiş... Annem büyüttü dilenerek tek başına... Diledi, yardım topladı, bizi büyüttü, everdi, vakardı, Allahım sonradan da işte cezaevine düştük”. (Eski hükümlü DA)

Aynı hükümlü hem gördüğü şiddeti hem de yaşadığı yoksulluğu şu şekilde dile getirmiştir:

“Yavrum evsizlikten ne olacak kuzum, iki dene emmim vurdu iki dene dayım vurdu işte perişanlığıyla büyüdük, açık, çıplak, çorap yok ayağımızda, elbise yok...” (Eski hükümlü DA)

Hükümlü Kadınların Fiziksel Şiddet ve Cinsel İstismara İlişkin Değerlendirmeleri

Aile içinde deneyimlenen fiziksel şiddet kadın suçluluğunda önem arz eden bir olgudur. Bu çalışmada cezaevlerinde araştırmaya katılan hükümlü kadınlara fiziksel ve cinsel istismara yönelik sorular yöneltilmiştir. Kadınların bu sorulara verdiği yanıtlar kadın suçluluğu ile ilgili genel literatürü destekleyecek düzeydedir. Kadın suçluluğu ile ilgili yapılan

çoğu çalışmada kadın hükümlüler arasında fiziksel ve cinsel istismar deneyimi ortak özellik olarak dikkati çekmektedir (Greenfield ve Snell, 1999; Brown ve ark., 1999; Farr, 2000; Easteal, 2001; Radosh, 2002; Brandley ve Davino, 2002; Almeda, 2005; Belknap ve Holsinger, 2006; Lord, 2008; Byrd ve Davis, 2009).

Kadın hükümlülere fiziksel şiddet yaşayıp yaşamadıklarını öğrenmek için şiddetin dozunun giderek arttığı altı soru sorulmuş ve cinsel istismarı ortaya koymak için ise üç soru sorulmuştur. Araştırmaya katılan hükümlü kadınların çoğunluğunun fiziksel şiddeti deneyimledikleri saptanmıştır. Buna göre hükümlü kadınların %63,3'ü tokat atılması, can yakacak şekilde bir şey fırlatılması davranışlarına maruz kalmış iken, %54,6'sı itilmeye, tartaklamaya ya da saçının çekilmesi gibi davranışlara maruz kalmış, %50,6'sı yumruk atılması, can yakacak bir şey ile vurulması gibi davranışlara maruz kalmış, %43,8'i tekmelenmeye, sürüklenmeye ya da dövülmeye maruz kalmış, %29,2'si boğazının sıkılmasına ya da bir yerinin yakılmasına maruz kalmış ve %26,8'i de bıçak, silah gibi aletlerle tehdit edilme ya da yaralanmaya maruz kalmıştır. Dolayısıyla hükümlü kadınların önemli bir oranı fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

Kadınların deneyimlediği fiziksel şiddette önemli bir unsur ise kadınlara şiddeti uygulayan kişilerin kimler olduğu ile ilgilidir. Bu çalışmada da literatürle paralel doğrultuda bulgular tespit edilmiştir. Kadın hükümlülere şiddet uygulayan kişiler en yakınlarıdır; eş (%48.4), baba (%10,4), öz anne (%6,3), sevgili, kardeş ve diğer yakınlarıdır. Bu bulgulardan hareketle hükümlü kadınların en

fazla eşlerinden şiddet gördüğü ortaya konmuştur.

Suçluluk ve şiddet çalışmalarında incelenmesi gereken önemli bir konu, kişinin işlediği suç ile yaşadığı fiziksel şiddet arasında bir ilişki olup olmadığıdır. Bu doğrultuda bu çalışmada hükümlü kadınların işlediği suç türü ile yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından tekmeleme, sürüklenme ya da dövülme davranışına maruz kalması arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre adam öldürme suçu nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunma ile yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından tekmeleme, sürüklenme ya da dövülme davranışına maruz kalma arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Ki-Kare:4,563, $p<0,05$). Buna göre yakınları tarafından tekmeleme, sürüklenme ya da dövme davranışına maruz kalan kişilerin adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, diğerlerinden anlamlı derecede daha yüksektir. Bir başka deyişle adam öldürme suçu nedeniyle cezaevinde bulunan kadınlar diğer suçları işlemiş olanlara oranla fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmışlardır. Bununla birlikte dikkat çekici bir başka bulgu ise şiddetin dozunun artması ile suç türü arasındaki ilişki ile ilgilidir. Bu doğrultuda hükümlü kadınların işlediği suç türü ile yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından boğazının sıkılması ya da bir yerinin yakılması davranışına maruz kalması arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre, adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından boğazının sıkılması ya da bir yerinin yakılması davranışına maruz kalması arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:7,578, $p<0,05$). Yakınları ya da tanımadığı

kişiler tarafından boğazının sıkılması ya da bir yerinin yakılmasına maruz kalan kişilerin adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, diğerlerinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Bunun aksine hırsızlık suçu ile ilgili tam tersi yönde bir bulguya ulaşılmıştır. Hırsızlıktan dolayı ceza infaz kurumunda bulunma ile yakınları tarafından tekmeleme, sürüklenme ya da dövülme davranışına maruz kalma arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Ki-Kare:5,278, $p<0,05$). Buna göre yakınları tarafından tekmeleme, sürüklenme ya da dövülmeye maruz kalan kişilerin hırsızlıktan dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, diğerlerinden anlamlı derecede daha düşüktür. Aynı durum sahtecilik suçu işleyenler için de geçerlidir. Sahtecilikten dolayı ceza infaz kurumunda bulunma ile yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından itilip, tartaklanma ya da saçının çekilmesi davranışına maruz kalma arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:7,117, $p<0,05$). Buna göre, sahtecilikten dolayı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından itilme, tartaklanma davranışına diğerlerinden daha az maruz kalmışlardır. Bu bulgulardan hareketle hırsızlık ve sahtecilik suçu işlemiş olan kadınların diğer suç işlemiş olan kadınlara oranla fiziksel şiddete maruz kalmadıklarını söyleyebiliriz.

Kadın hükümlüler arasında istismara ilişkin incelenen bir başka önemli değişken, cinsel istismar deneyimi ile ilgilidir. Araştırma bulgularında doğrultusunda kadın hükümlülerin yaklaşık %20'sinin cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Kadınların cinsel şiddet deneyimlerini aktarma bölümü

görüşmeler açısından zorlayıcı olmuştur. Kadınların cinsel şiddet deneyimlerini aktarırken güçlük yaşadığı, utanıkları, göz temasından kaçındıkları gözlemlenmiştir.

Bu doğrultuda araştırmaya katılan hükümlü kadınların %19,2'si istemediği halde fiziksel güç kullanıldığı için zorla cinsel ilişkiye girdiğini belirtmiş iken, %16,3'ü istemediği halde karşısındaki kişinin yapacaklarından korktuğu için cinsel ilişkiye girdiğini ve %11,7'si ise cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü bir şeyi yapmaya zorlandığını belirtmiştir.

Kadınların deneyimlediği cinsel istismarı uygulayanlar ise yine literatür ile paralel doğrultudadır. Kadınlar en fazla eşleri tarafından cinsel istismara uğramışlardır. Yani kadın hükümlülerin yaşadığı cinsel şiddetin aktörü yine yakınlarından biri olabilmektedir. Bu doğrultuda kadınların deneyimlediği cinsel istismarı uygulayanlar sırasıyla eşleri, erkek arkadaşı, öz babası şeklindedir. Bu bulgular da göstermektedir ki hükümlü kadınlar cinsel istismarı en fazla eşlerinden görmüştür.

Fiziksel ve cinsel şiddet tahliye sonrası derinlemesine görüşme yapılan eski hükümlü kadınların da deneyimlediği ve vurguladığı önemli bir sorundur. Görüşme yapılan kadınların tamamı (5 kadın) en yakınlarından fiziksel şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde kadınların yaşadıkları şiddetin aynı zamanda yaşamlarının çıkmazı olduğu gözlemlenmiştir. Kocasını öldürmek suçundan müebbet hapis cezası almış ve 14 yıl cezaevinde kalarak afa tahliye olmuş olan eski bir hükümlü yaşadığı şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

“Kocam içkiciydi, kumarcıydı, elin adamlarını getirir eve içki içerdi, bana meze hazırla getir derdi. Yabancıları, kimi arkadaşıysa eve getirirdi içki içerdi, bende derdim evime getirme elin adamlarını ne olur ne olmaz derdim, herife yalvarırdım. Ne olur elin iti de var köpeğide var derdim getirme derdim. Bu getirir getirir içki içerdi birbirimize girerdik, dövüşürdük, kalkar döverdi beni kapıştırdık, amaaan böyle bi hayat yaşadım kızım”. (Eş cinayeti nedeniyle 14 yıl cezaevinde yatmış olan 57 yaşındaki eski hükümlü DA)

Bir başka eski hükümlünün kendisinin ve çocuklarının eşinden gördüğü şiddet nedeniyle kendi ailesinden bile destek görememesi kadının içinde bulunduğu durumu göstermesi açısından önemlidir. Özellikle eşinden gördüğü şiddeti kendi ailesi ile paylaşan kadınlar hiçbir destek göremediklerini aksine eşlerinden boşanmak istediklerinde ise kendi ailelerinin bile eşlerinin tarafını tutarak boşanmaya karşı durduklarını, bu nedenle kendi ailelerini karşılarında bulduklarını ve dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Görüşülen kadınların ifadelediği aşağıdaki şekildedir:

“...Çocukları pek dövüyordu babaları... İşte çocukları döverdi yani duvardan duvara çarpardı, kaynanam gelirdi kaynata gelirdi bize onların yanında filan yapardı hepsi şahit buna da keşke söyleseler yani, o yüzden yani dayanamadım çocuklara işlediği şiddete sonunda boşandım”. (Eski hükümlü NŞ)

Aynı şekilde eşinin kendi öz kızlarını taciz ettiğini söyleyen eski hükümlünün hikâyesi ise şiddet ve istismar olayının aynı kısır döngü içerisinde kadının kız

çocuğunu da nasıl sarmaladığını göstermek açısından önemlidir:

“Kızım babasının tecavüzüne uğruyordu... Kız 14 yaşında okula gidiyor, ben yemek yapacam şöyle mutfağa gittim yemek karıştırıyorum yemin ederim iki kere üç kere kızı taciz ederken yakaladım. Allah senin belanı versin dedim , “sen ne yaptın senin evladın dedim” “olsun diyo ne olacak diyo... Kız, o babam seviyo diye düşünüyodu yani... Bu olay beni çıldırtan bu olay oldu... Bıraksaydım tecavüz ederdi ama bırakmadım, hemen bunu gördüm üç kere yakaladım... (Eski hükümlü NŞ)

Gerek nicel çalışma kapsamında cezaevindeki kadınlar, gerekse nitel çalışma kapsamında tahliye olmuş eski hükümlü kadınlar ile yapılan görüşmeler, kadınların yaşamlarında şiddetin yaşandığını ortaya koymuştur. Dahası, bu kadınlar yaşadıkları şiddeti en yakınlarından gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadınlar eşlerinin yanı sıra eşlerinin anne ve babasından, kardeşinden de şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Cinsel şiddeti yaşamış olan kadınların bunu çocuklukta yaşamış olmaları ise bir başka sorun olarak görülmektedir. Şiddeti yaşamış olan kadınlar fiziksel şiddeti anlatırken kolaylıkla ayrıntılarıyla dile getirirken, cinsel şiddeti anlatırken zorlandıkları ve geçiştirmeye çalıştıkları görülmüştür. Özellikle fiziksel şiddet anlatırken “kemerlerle dövüyorlardı” “kafamı yerden yere vuruyordu” şeklinde çok daha detaylara girildiği görülmüş, cinsel şiddette ise utandıkları, kendini suçladıkları, göz temasından kaçındıkları gözlenmiştir. Kadınların anlatımlarından ortaya çıkan tablo da yaşadıkları fiziksel ve cinsel şiddet

sonrasında nasıl bir travma yaşadıkları gözlemlenmektedir. Bunun yanında yaşadıkları şiddetin kadın hükümlülerin birçoğunun ruh sağlığını olumsuz etkilediği görülmüştür. Şiddet yaşadığını söyleyen kadınlar aynı zamanda depresyon, uykusuzluk gibi ruh sağlığı şikâyetlerinin olduğunu ifade etmiştir.

Hükümlü Kadınların Madde Kullanımları ve Ailelerine İlişkin Özellikler

Görüşme yapılan hükümlü kadınlara madde kullanım durumlarını ortaya çıkarmaya yönelik sorular sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan hükümlülerin %61,3'ü sigara kullanmakta, %5,4'ü alkol kullanmakta ve %13,8'i ise uyuşturucu madde kullanmaktadır.

Kadın hükümlülerin uyuşturucu kullanma ve uyuşturucu ile ilgili suç nedeniyle cezaevinde bulunma durumları incelendiğinde aslında uyuşturucu kullanıldığını belirten kadın hükümlülerin uyuşturucu ile ilgili suçlar nedeniyle cezaevinde olduğunu söyleyebiliriz. Cezaevinde yapılan görüşmelerde uyuşturucu kullandığını söyleyen 33 kadın bulunmakta olup aynı zamanda uyuşturucu ile ilgili suçlar nedeniyle cezaevinde olan toplam 44 kadın bulunmaktadır. Nitekim yapılan istatistikî işlem de bu bulguyu destekler niteliktedir. Hükümlü kadınların işlediği suç türü ile uyuşturucu kullanma durumu arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre, uyuşturucu ile ilgili suçlar nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunma bakımından uyuşturucu kullanıp kullanmaması arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:18,797, p<0,05). Bir başka ifadeyle uyuşturucu kullanan kadınların uyuşturucu ile ilgili

suçlardan dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, uyuşturucu kullanmayanlara göre daha yüksektir.

Yapılan görüşmelerde uyuşturucu ile ilgili suçlar nedeniyle cezaevinde olan birçok kadın aslında kendisinin uyuşturucu satmadığını, kullandığını fakat ailesinin ya da başkalarının kendilerinin tedavi olmasını istedikleri için ailesi tarafından satıcı diye ihbar edildiklerini, bu nedenle cezaevinde olduklarını belirtmişlerdir.

Madde kullanımında suçlulukla ilişkilendirilen bir başka unsur, hükümlünün ailesinde madde kullanımı ve diğer kötü alışkanlıkların var olmasıdır. Bu çalışmada hükümlü kadınlara aileleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla ailedeki bireylerin madde kullanma durumları ve bazı hastalıklar ve rahatsızlıkları da sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan hükümlü kadınların %23,8'inin ailesinde alkol bağımlılığı olan bireyler bulunmakta iken, %14,6'sının ailesinde uyuşturucu kullanma alışkanlığı olan bireyler bulunmakta, %11,3'ünün ailesinde kumar oynama alışkanlığı olan bireyler bulunmakta ve %20,3'ünün ailesinde ruh sağlığı hastalıkları olan bireyler bulunmaktadır.

Suçluluk açısından önemli bir başka değişken, suçlunun ailesi ve yetiştiği aile yapısıdır. Bir başka deyişle suçlunun ailesine ilişkin özelliklerdir. Özellikle kadın suçluluğunda kadının içinde olduğu aile yapısı ve sosyal çevre birlikte değerlendirilmesi gereken önemli bir unsurdur. Buna göre ailesinde ya da yakınlarında suçlu ya da hükümlü bulunma durumu suçlulukla birlikte değerlendirilmesi gereken önemli bir unsurdur.

Bu çalışmada da hükümlü kadınların önemli bir oranının (%46,7) ailesinde

kendisinden farklı olarak suçlu ya da hükümlü olduğu tespit edilmiştir. Ailede yer alan hükümlülerin hükümlüye yakınlık dereceleri ise bir başka önemli unsurdur. Söz konusu çalışmada ailesinde hükümlü ya da tutuklu bulunanların en fazla sırasıyla kardeş, eş, baba, öz çocuğu, hatta annesi gelmektedir. Buna göre araştırmaya katılan kişilerden ailesinde hükümlü bulunanların %51,8'inin kardeşi hükümlü iken, %28,6'sının eş i hükümlü, %17'sinin babası hükümlü, %14,3'ünün çocuğu hükümlü, %11,6'sının annesi hükümlü, %7,1'inin diğer aile bireyleri hükümlü ve %5,4'ünün ise eşinin ailesi hükümlüdür. Bu durumda hükümlü kadınların birinci derecede yakınları da suç ile ilişkilidirler.

Hükümlü kadınların yakınlarının işledikleri suçlar da kadın suçluluğu açısından incelenmesi gereken önemli bir değişkendir. Buna göre bu çalışmada araştırmaya katılan kişilerden ailesinde hükümlü bulunanların işledikleri suçlar sırasıyla uyuşturucu ile ilgili suçlar (%42), hırsızlık (%36,6), adam öldürme (%31,3), yaralama (%12,5), gasp (%5,4), dolandırıcılık (%4,5) silah ticareti, (%2,7), kız kaçırma (%2,7), mükerrer oy kullanma (%1,8), siyasi suçlar (%1,8), yalan ifade verme (%0,9), fuhşa teşvik (%0,9) ve hakaret (%0,9) suçlarıdır.

Ailedeki kişilerin işlediği suç türleri de bazı suçların içinde bulunulan aile ve çevre ile ilişkili olması açısından önemlidir. Bu doğrultuda uyuşturucu ile ilgili suçların ve hırsızlık suçunun içinde bulunulan sosyal çevre ile doğrudan ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Hükümlü kadınların yakınlarının işlediği suçların genelde uyuşturucu ile ilgili suçlar ve hırsızlık suçu olması nedeniyle hırsızlık ve uyuşturucu ile ilgili suçların bir

yaşam tarzı olduğu ve bu yaşam tarzı içerisinde suçlunun bireysel olarak değil aile ve çevre ile birlikte bu suçları işlediği söylenebilir. Bu tür aileler kriminal yaşamı tercih ederek bunu bir yaşam tarzına dönüştürmekte ve geçim kaynağı olarak görmektedir. Hırsızlık suçu işlemiş çoğu kadın ile yapılan görüşmelerde de tahliye olduktan sonra da hırsızlık yapacağını, başka tercihi olmadığını, çocuklarının geçimini sağlaması gerektiğini ifade etmiştir. Nitekim kadın hükümlülerin işlediği suç türü ile ailede hükümlü bulunup bulunmaması arasındaki ilişki incelendiğinde de bu görüşü destekler nitelikte bulgular tespit edilmiştir. Hırsızlıktan dolayı ceza infaz kurumunda bulunma bakımından ailede hükümlü bulunup bulunmaması arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:5,012, $p<0,05$). Ailesinde hükümlü bulunanların hırsızlık suçu nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunması, ailesinde hükümlü bulunmayanlara göre daha yüksektir.

Aynı şekilde uyuşturucu ile ilgili suçlardan dolayı ceza infaz kurumunda bulunma bakımından ailede hükümlü bulunup bulunmaması arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:10,021, $p<0,05$). Ailesinde hükümlü bulunanların uyuşturucu ile ilgili suçlardan dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, ailesinde hükümlü bulunmayanlara göre daha yüksektir. Bunun aksine dolandırıcılık suçu nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunma bakımından ailede hükümlü bulunup bulunmaması arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:7,896, $p<0,05$). Ailesinde hükümlü bulunanların, dolandırıcılıktan dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, ailesinde hükümlü bulunmayanlara göre daha düşüktür.

Bulgulardan da anlaşılacağı üzere kadının suçluluğu açısından aileye ilişkin unsurlar oldukça önemlidir. Bu unsurlar arasında ise özellikle kadının ailesinde suç işleyen kişilerin varlığı önemlidir. Hükümlü kadınların yaklaşık yarısının ailesinde hükümlü kişiler bulunmaktadır. Ailedeki diğer hükümlülerin kadınlara yakınlıkları sırasıyla; kardeşi, eşi, babası ve diğer aile bireyleridir. Hükümlü kadınların yakınlarının işlediği suçlar sırasıyla hırsızlık, uyuşturucu ile ilgili suçlar ve adam öldürmedir. Bir başka ifadeyle hırsızlık ya da uyuşturucu ile ilgili suç işlemiş kadınların ailesindeki suç işleyen diğer kişiler de yine hırsızlık ve uyuşturucu ile ilgili suç işlemişlerdir. Bu bulgular özellikle hırsızlık ve uyuşturucu ile ilgili suç işleyen kadınların ailelerinin ve suçlu aile çevresinin, kadının suç işleme sürecinde etkili olduğunu göstermektedir. İçli ve arkadaşlarının (2011: 114) yaptığı çalışmada da hükümlülerin işledikleri suç türleri ile ailelerindeki suçluluk durumlarına bakıldığında hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde de suç işleyenlerin bulunduğu anlaşılmıştır. Hırsızlık dışındaki diğer suç türlerinde ise önemli bir fark bulunmamıştır. Erkek hükümlülerle karşılaştırıldığında ailede hükümlü olma durumunun her iki cinsiyet açısından da aynı olduğu görülmektedir. Kızmaz'ın (2006: 108) erkek suçlularla yaptığı çalışmada suçluların %62,5'i aile bireyleri içerisinde kendilerinden başka suç işleyenlerin olduğunu belirtmiştir. Burada aile bireylerinden kastedilen ise baba ve erkek kardeşlerdir. Ailede suça yönelen kişilerin varlığı, çocuğun suç davranışını model alarak öğrenmesine ve suçu meşurlaştırmasına neden olmaktadır. Nitekim çocuk ve genç suçlularla yapılan birçok çalışmada suçluların ailesinde

hükümlü bulunmaktadır (Öntaş, 2004; Çifçi, 2008).

Türkiye'deki kadın hükümlülerin profili diğer ülkelerdeki kadın suçlu profili ile sosyo demografik açıdan bazı benzer özellikler göstermektedir. Özellikle Amerika'daki kadın hükümlülerin profili yoksul, çoğunlukla yüksek suç oranı olan çevrelerde yaşamakta olup eğitim düzeyleri düşüktür. Bununla birlikte fiziksel, cinsel ya da duygusal istismar mağduru olup uyuşturucu ya da alkol kullanmaktadırlar (Belknap, 2007: 194). Bunun yanında medeni durum açısından ise farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye'deki kadın hükümlüler genelde evli iken, batıda ise çoğunlukla bekarlardan oluşmaktadır.

KADIN HÜKÜMLÜLERİN SUÇ DENEYİMİNE İLİŞKİN ÖZELLİKLER

Bu bölümdeki bulgular kadınların suç deneyimine ilişkin özellikleri sunması açısından önemlidir. Bu kapsamda bu başlık altında hükümlü kadınların işledikleri suçlar, suç işleme nedenleri ve suçu yönelttikleri kişiler, suç işlediği yaş ve önceki suçluluk deneyimi ile profesyonellerin Türkiye'deki kadın suçluluğuna bakışı incelenmiştir.

Hükümlü Kadınların İşledikleri Suçlar

Araştırma kapsamında kadın hükümlülerin işlediği suçlar incelendiğinde kadınların %24,6'sı hırsızlıktan, %18,3'ü uyuşturucu ile ilgili suçlardan, %10,8'i adam öldürme suçundan, %8,8'i dolandırıcılıktan, %7,5'i gasp suçundan, %6,3'ü sahtecilikten, %5,8'i cinsel suçlardan, %3,8'i yaralama suçundan, %1,7'si adam öldürmeye teşebbüsten, %0,4'ü zimmet suçundan ve %13,3'ü

ise diğer suçlardan dolayı cezaevinde buldukları tespit edilmiştir. Tahliye sonrası derinlemesine görüşme yapılan eski hükümlü kadınların üçü adam öldürme (eş cinayeti), birisi yaralama, diğeri ise kızını küçük yaşta imam nikâhı ile evlendirmekten (aslında çocuğun nitelikli cinsel istismarından) hüküm giymişlerdir.

Çalışmadaki bulgular doğrultusunda kadın hükümlülerin işlediği suç türü en fazla mala karşı işlenen suçlar arasında yer alan hırsızlıktır. Bunu uyuşturucu ile ilgili suçlar ve sonrasında hayata karşı işlenen suçlar arasında yer alan adam öldürme suçu takip etmektedir. Bu çalışma daha önceki çalışmalardan kadınların işlediği suç türü açısından farklılıklar göstermektedir. Yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında kadınların işlediği uyuşturucu ile ilgili suçlarda belirgin bir artış olduğu görülmektedir.

Türkiye'de son yedi yıldaki erkek ve kadınların işledikleri asayiş suçlarının dağılımı incelendiğinde, incelenen yılların hepsinde mala karşı işlenen suçların diğer suçlardan fazla olduğu görülmektedir (İçli ve ark, 2011). İçli ve arkadaşlarının çalışmasında mala karşı işlenen suçlar arasında kadınların en fazla işledikleri suç türü hırsızlık (%42,8) ve gasp (%34,1) olduğu görülmüştür. Hayata karşı işlenen suçlarda ise adam öldürme ve yaralama suçları gelmektedir. Kadınlar öldürme suçunu yaralama suçuna oranla daha fazla işlemektedir. Bununla birlikte erkeklerde kadınlar gibi yaralama suçlarını, öldürme suçlarına oranla az işlemektedir (İçli ve ark. 2011: 257). Kadınlar erkeklere oranla, öldürme suçlarını fazla işlemelerine karşın yaralama suçlarını daha az işlemişlerdir.

Türkiye genelinde hükümlü ve tutuklu kadınların işledikleri suç türleri incelendiğinde de, TÜİK'nun 2008 verilerine göre 2008 yılında ceza infaz kurumlarına giren 2.674 kadının çoğunluğu *mala karşı işlenen suçlardan* hükümlüdürler. Bunlar sırasıyla İcra iflas Kanunu'na muhalefet (784), dolandırıcılık (571), hırsızlık (373), sahtecilik (78), gasp (49), zimmet (8) gibi suçlardır. Bu suçları *yalama* (177) ve *adam öldürme* (149) gibi şiddet suçları takip etmektedir.

Diğer gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda da kadın hükümlüler erkek hükümlülerden suçun niteliği açısından farklılıklar göstermektedir. Daha çok şiddet suçları işleyen erkeklerle karşılaştırıldığında, kadın hükümlüler, şiddet içermeyen madde ya da mala karşı suçlar işlemektedirler (Greenfeld ve Snell, 1999). Oysa ki Amerika'da kadın suçluluğu tablosunda son yıllarda işlenen suçun niteliği açısından farklılıklar yer almaktadır. Özellikle ABD'de kadınların işlediği şiddet suçlarında ve uyuşturucu ile ilgili suçlarda artışlar yer almaktadır. ABD'de kadın ve erkeğin işledikleri suçların niteliğine bakıldığında, erkeklerin %52,4'ü şiddet içeren suçlar (cinayet, adam öldürme, ırza geçme, cinsel saldırı, soygun, saldırı ve diğer şiddet içerikli suçlar), %18,4'ü mala karşı işlenen suçlar (hırsızlık, mağaza hırsızlığı, motorlu taşıt hırsızlığı, dolandırıcılık ve diğer mala karşı suçlar), %18,4'ü uyuşturucu ile ilgili suçlar, %9, 2'si kamu düzenine yönelik suçlar (alkollü araç kullanma, silah, ahlaki suçlar gibi) işlemişlerdir. Kadınlar ise %35,6'sı şiddet suçu, %29'u mala karşı suçlar ve %26,9'u uyuşturucu ile ilgili suçlar ve %7,2'si kamu düzenine karşı suç işlemiştir (Bureau of Justice Statistics, 2010; Belknap, 2007:193).

Bu bulgulardan hareketle Amerika'da kadınların işledikleri suçların nitelik açısından erkeklerin işlediği suçlara benzediğini söyleyebiliriz.

Türkiye'deki kadın suçluluğu olgusuna profesyonellerin ve meslek elemanlarının nasıl baktığını göstermek kadın suçluluğunu anlamak açısından önemlidir. Profesyoneller ile yapılan görüşmelerde kadınların işlediği suçları genel olarak değerlendirdiğimizde aslında Türkiye'de diğer ülkelerde olduğu gibi kadın suçluluğuna ilişkin karakteristik özelliklerin olmadığı görülmüştür. Cezaevinde çalışan sosyal hizmet uzmanları ve akademisyenlerle yapılan görüşmelerde Türkiye'de suç işleyen kadınların kronik ve profesyonel suç işleyen kişiler olmadıkları ifade edilmiştir:

“Kadına baktığın zaman, suçlu olarak yani ceza hukuku anlamında suçlu gördüğün kadın gerçekte suçlu bir kadın değil, kronik bir suçlu tipi yok onda, profesyonel bir suçlu tipi yok, var öyle bankada filan veznedar olup bankayı dolandıranlar falan ama veyahut sevgilisinin beyin yıkamasıyla bankayı soyan kadın, bunlar atipik olaylar Türkiye genelinde, ama bizde ezelden gelip ebede kadar gidecek bazı suç tiplerini işleyen, kadınların işlediği suçlar bakımından bizde klasik profesyonel bir suçlu tipi kadına rastlayamazsınız”. (Hukukçu Akademisyen)

Türkiye'de suç işleyen kadınlar genellikle aynı zamanda mağdur durumundadırlar. Bu sebeple çoğu vakada kadınların suç işlemekten başka seçeneği kalmadığı, hayatının dibe vurduğu anlarda ister istemez suç, bazen kadının kurtuluşu anlamına gelmektedir. Nitekim cezaevinde çalışan sosyal

hizmet uzmanının da bu durumu destekleyen düşüncesi dikkat çekicidir:

“Çok tespit etmedim. Mesela bir cinayet mahkûmu hani filmlerde gördüğümüz gibi kadınlar yok, sapık ruhlu kadınlar yok. Çoğunu da dinlediğimiz zaman hani kendimizi tutamayıp içimizden “iyi yapmışsın” dediğimiz kişiler de var maalesef... Olabiliyor yani hak etmiş dediğimiz kişiler olabiliyor çokça”. (Sosyal Hizmet Uzmanı 2)

Kadının işlediği suçlar açısından bir başka karşılaştırma ise Türkiye’de kadınların işlediği suçlar ile batıda kadınların işlediği suçlar ile ilgilidir. Buna göre görüşme yapılan bir akademisyenin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

“Batıda işlenen suçlarla ki özellikle Amerika tabii bizim için, hep baktığımız yer orası, bambaşka bir şey var orda bambaşka bir suçluluk tablosu var... Orda kadın özel alanda kısıtlanmış falan değil, kamu alanda yaşayabiliyor, mala karşı suçları, uyuşturucu suçları, saldırı suçlarında da hani yabancılara veya hani tanımadığı insanlara yönelik saldırı oranı çok daha yüksek, şiddet düzeyi çok daha yüksek, genel yani yaygın şiddet düzeyi çok daha yüksek, yani bambaşka bir şey var orda”. (Sosyolog Akademisyen)

Genel olarak kadın suçluluğu ile ilgili profesyonellerin bakışı Türkiye’de kadın suçluluğunun karakteristik özellikler taşımadığıdır. Dolayısıyla kadın suçluluğuna bakış, atipik olaylar dışında kadının mağdur olması nedeniyle suç işlediğini vurgulamaktadır.

Cezaevlerinde kadın hükümlülerle yapılan görüşmelerde, görüşmeyi

zorlaştıran bir başka bölüm “kadınların neden cezaevinde olduklarını” tam olarak anlatmak istememeleri olmuştur. Kadınlar genellikle neden cezaevinde oldukları sorusunu geçiştirmek ya da bazı bahaneler bulup farklı şekilde anlatmak istemişlerdir. Özellikle kadınların işledikleri suçları bazen değiştirerek ya da suç değil de bahaneler uydurarak itiraf edemedikleri görülmüştür. Hırsızlık suçunu işlemiş olan kadınlara neden cezaevinde olduğu sorulduğunda genellikle “iftira” ya da önceki sabıka kaydının olması nedeniyle “kendilerinin suçsuz yere” cezalandırıldıklarını ifade etmişler ya da ailelerinden bir başkasının suç işlediğini fakat kendisinin bu suçunu kabullendiğini belirtmişlerdir. Adam öldüren kadınların ise işledikleri suçunu gizlemedikleri gibi suçun arkasında oldukları gözlenmiştir. Bazı hükümlü kadınların işledikleri suçunu kabullenme-yişi ve suçsuz olduklarını belirtmeleri dikkat çekicidir.

Kadın suçluluğu konusunda incelenen bir başka konu ise kadınların işledikleri suçlar bakımından birbirleri ile olan farklılıklarıdır. Yani bir başka ifadeyle “kadınların işledikleri suçlar itibarıyla farklılaşıp farklılaşmadığıdır”. Bu konu ile ilgili cezaevinde çalışan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan derinlemesine görüşmelerde belli başlı üç suç türü açısından kapsamlı tespitlerde bulunulmuştur. Bu suçlar hırsızlık, adam öldürme ve uyuşturucu ile ilgili suçlardır.

Hırsızlık

Cezaevlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerde hırsızlık suçuna özgü birtakım tespitlerde bulunulmuştur. Kadınların işlediği suçlar arasında yer alan hırsızlık suçunu yüksek oranda “Çingeneler” ya da

“Romanlar”ın gerçekleştirdiği bir suç olarak görülmekte ve hatta bu suçun bu gruba özgü “meslek” ve “kariyer” olarak kabul edildiği ifade edilmektedir.

“Evet, hırsızlık daha çok hani Çin-genelerin gerçekleştirdiği bir eylem gibi. Evet, Romanların, Çingene-lerin gerçekleştirdiği, onlara ait bir toplumsal şey... Kariyer gibi sanki ben öyle algılıyorum. Evet, yani başka yapabilecekleri bir şey yok, geçim kaynağı yok, iş gibi algılıyorlar, işin ne diye sorduğumuzda “hırsızlık” diyorlar”. (Sosyal Hizmet Uzmanı 1)

Bir başka sosyal hizmet uzmanının görüşü ise “hırsızlık” suçunun bir aile geleneği olduğunu ve kuşaklara aktarıldığını göstermek açısından önemlidir:

“Hırsızlık çok fazla, özellikle Romanlar çok fazla ve bunların aile gelenekleri sonucu gelin olduklarında başlıyor zaten. Yani evlilik sonucu erkek evde çocuk bakarken ev işleriyle ilgilenirken ya da hurda şu bu toplarken kadın hırsızlık yapıyor ve bu bir mecburiyet...” (Sosyal Hizmet Uzmanı 2).

Gerçekten de cezaevlerinde yapılan görüşmelerde gerek cezaevleri çalışanlarının izlenimleri gerekse kadınların içinde bulunduğu sosyo kültürel yapı değerlendirildiğinde hırsızlık suçu işleyen kadınların farklılaştığını söyleyebiliriz. Hırsızlık suçu işleyenlerin en önemli özellikleri, eğitimlerinin olmaması, okuma yazma bilmemeleri, mükerrer suç işlemiş olmaları, aynı anda aileden ya da yakın çevresinden başka kişilerinde cezaevinde olması, çocuk sayılarının fazla olması, resmi nikâhlarının genellikle olmaması ve bu nedenle çocuklarının çoğunun nüfus

cüzdanının dahi olmamasıdır. Çoban ve Akgün’ün (2011) çalışması da bu tespitleri desteklemektedir. Buna göre Roman kadınları hırsızlık suçu işlemeyi meslek haline getirmişlerdir ve hükümlülere göre bu bir suç değil yaşam biçimidir.

Özellikle mükerrerlik oranının fazla olması, eskiden işlenen suç türünün yine hırsızlık olması, ailesinde çok sayıda hükümlü bulunması ve bu kişilerin yine en fazla hırsızlık nedeniyle cezaevinde olması hırsızlık suçu işleyen kadınlar hakkındaki görüşleri desteklemektedir. Bunun yanında Roman kadınlarının iş ve sosyal yaşamda dışlanmaları ve ayrımcılığa maruz kalmalarının ise bu durumu desteklediği ve dolayısıyla hırsızlığın bu kadınlar tarafından bir yaşam stratejisi haline geldiği gözlenmiştir. Nitekim hırsızlık suçu işlemiş olan kadınlarla yapılan görüşmelerde bazı kadınlar cezaevinde kendilerine ayrımcılık yapıldığını, bazı ihtiyaçlarının karşılanmadığını ve kendilerinin diğer hükümlü kadınlardan ayrı tutulduklarını ifade etmişlerdir.

Adam Öldürme

Kadınların işledikleri suçlar açısından önemli ve irdelenmesi gereken bir başka suç türü ise hayata karşı işlenen suçlar kategorisinde yer alan “adam öldürme” suçudur. Türkiye’de özellikle kadınların adam öldürme suçunu işleme düzeyi çok yüksektir. Bunun yanında kadının adam öldürme suçunu yönelttiği kişi de ayrıca önem arz etmektedir. Kadınlar genelde diğer ülkelerden farklı olarak bu suçu en yakınlarına, birincil ilişkileri olan kişilere yöneltmektedirler. Bunun yanında kendilerini bu suçu işlemeye iten aralarında bir neden ve bir kişi olduğu

gerçeğidir. Bununla birlikte adam öldüren kadınların bir başka önemli özelliği ise mağdur olmaları, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmaları ve dolayısıyla hayatlarında örselenmiş olmalarıdır. Bu çalışmanın hem nicel hem de nitel boyutunda kadın hükümlülerin önemli bir kısmının çocukluğunda travma deneyimi olduğu, çocuklukta ve yetişkinlikte fiziksel şiddete ve cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanı ve akademisyenlerle yapılan görüşmelerde de adam öldüren kadınların örselenmiş, incinmiş kadınlar olduğu görüşü yaygındır. Görüşme yapılan uzmanların görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Çok ciddi örselenmişlikleri var adam öldüren kadınların. Yani hani çocukluk çağından başlayıp hani o son ana kadar sürekli devam eden istismar var, şiddet var, cinsel istismar var, ruhsal istismar var gerçekten gelinen son nokta gibi hissediyorum kadın hükümlülerde ben bunu... İşte cinayet suçlarına baktığımızda genelde kadın tükettiği için cinayet işliyor ve genelde hani daha çok birincil ilişkilerine zarar veriyor, eşine zarar veriyor işte babasına zarar veriyor, ağabeyine zarar veriyor, birincil ilişkiler yani kendisini tüketen kişiye son nokta olarak zarar veriyor”. (Sosyal Hizmet Uzmanı 1)

İçli ve arkadaşlarına (2011) göre kadınların öldürme suçunun arkasındaki faktörler, şiddete maruz kalma, taciz ve tecavüze uğrama, evlenme vaadiyle tecavüz etme veya uzun süreli medeni nikâh kıyılmadan alıkonma şeklindedir. Bu durumlar söz konusu olduğunda kadın yaralayıp gözdağı vermek yerine kararlı bir biçimde kendisine bu

davranışları yapanları öldürme yolunu seçmektedir. Bu çalışmaya göre Türkiye genelinde öldürme olaylarında failin mağduru tanınması söz konusudur.

Çalışmadaki bir başka önemli bulgu ise adam öldüren kadınların şiddete maruz kalma düzeylerinin yüksek olmasıdır. Bir başka ifadeyle özellikle adam öldürme suçu işleyen kadınların yüksek oranda fiziksel şiddet yaşadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, hükümlü kadınların mağdur olmaları nedeniyle suç işlediklerini doğrular niteliktedir.

Bu çalışmada elde edilen kadınların adam öldürmeleri ile ilgili bulgular, aile içi şiddet, tecavüz, cinsel taciz, pornografi gibi kadınlara karşı işlenmiş suçlara odaklanan ve kadınların mağdur edilmelerini takiben suç işlediklerini savunan radikal feministlerin (Burgess, 2006: 29) görüşlerini destekler niteliktedir. İlbars (2011), erkek egemen kültürün yarattığı olumsuz baskıların ve kadının hayatta kalma savaşının, kadının suç modelini erkeğinkinden farklı kıldığını iddia etmektedir. Ona göre kadını suça yönelten şiddet davranışı ataerki kültürün en önemli etkenidir. Sosyo-kültürel yapının kadına yüklemiş olduğu aile içi roller, kadında maddi ve kültürel anlamda erkeğe bağımlılık yaratan ve onun şiddete maruz kalmasına neden olan önemli bir etkindir.

Bu çalışmada da yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından tekmelenme, sürüklenme ya da dövme davranışına maruz kalan kişilerin adam öldürmeden dolayı cezaevinde bulunması diğer suç türlerinden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte hükümlü kadınların yakınları ya da tanımadığı kişiler tarafından boğazının sıkılması ya da bir yerinin yakılması gibi

şiddet davranışlarına maruz kalanların adam öldürmeden dolayı cezaevinde bulunması, diğer suç türlerini işleyenlerden anlamlı derecede daha yüksektir. Görüldüğü üzere kadınlara uygulanan şiddet davranışının düzeyi arttıkça kadınların suç işleme eğiliminin özellikle de adam öldürme eğiliminin arttığını söyleyebiliriz. Bundan hareketle kadınların şiddet suçu işlemelerinde yaşadıkları şiddetin etkisi olduğunu da göz ardı edemeyiz. Nitekim İçli'nin çalışması da bu tespitleri doğrulamaktadır. İçli, kadınların suçu yönelttikleri kişi ile şiddete maruz kalmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre eşinin geçimsiz olduğunu belirten kadınların yarısı adam öldürmüştür (İçli, 2007: 395).

Uyuşturucu İle İlgili Suçlar

Uyuşturucu ile ilgili suçlar, Türkiye'de kadınların işlediği suçlar içerisinde bir başka suç türüdür. Türkiye'de önceki yıllara oranla kadınların uyuşturucu ile ilgili suç işleme oranları her geçen gün artmaktadır. Önceleri kadın suçluluğunda çok fazla bir oran teşkil etmeyen bu suç türü, kadınların madde kullanımının artması, genellikle uyuşturucu ticaretinde kadınların kurye olarak kullanılmaları, kadınların maddeyi sağlamak için bir takım yasal olmayan eylemler içerisinde olması ve içinde bulunulan çevrenin buna itici güç oluşturması gibi nedenlerle çok hızlı bir artış göstermiştir. Nitekim sosyal hizmet uzmanları ile yapılan görüşmelerde de kadınların bu suçu genellikle içinde bulunduğu çevre yüzünden ya da eşinin ve ailesinin teşvik etmesi nedeniyle işledikleri vurgulanmıştır:

“Uyuşturucu madde bağımlısı kıza baktığımızda genelde böyle yaş

aralığı düşük zaten 20-35 yaş aralığında, onlarda böyle sevilmemiş hani bir yere ait olmak isteyen işte ya da maddi sıkıntısı olan hani genç kızlar gibi görüyorum ben, ya da işte kocaları yüzünden zorlanmışlar, kocaları bu işi yapıyor işte sen şu paketi şuraya götür diyor, o paketi götürürken ya da işte kocası yapması gereken telefon görüşmesini eşine yaptırıyor, o telefon görüşmesi de dinlemeye takıldığı için cezaevinde oluyor” (Sosyal Hizmet Uzmanı 1)

Bir başka sosyal hizmet uzmanı ise kadınların uyuşturucu bağımlısı olmalarından ziyade satıcı ya da kurye olarak kullanıldıklarını ve kadınları kullanan bu kişilerin ise yine en yakınları olduğunu vurgulamaktadır:

“Uyuşturucu çokça var, uyuşturucuda da benim karşılaştığım daha çok kullananlar değil satıcılar. Satıcılar da daha çok işte oğlu için işte eşi için, belkide hiç esarla tanışmamış ne olduğunu da bilmeyen ama sadece aracılık yapan kişiler orda”. (Sosyal Hizmet Uzmanı 2)

Uyuşturucu ile ilgili suçlar söz konusu olduğunda, profesyonellerin, kadınların işlediği bu suça bakışı genellikle kadınların uyuşturucu ticaretinde kullanıldığı yönündedir. Kadınları bu suçu işlemeye kullanan kişiler ise yine en yakınları olarak görülmektedir. Yani kadınları bu suçu işlemeye yönelten eşi ya da evladı gibi en yakın kişilerdir. Özellikle uyuşturucu suçu işlemiş olan kadınların ailelerinde uyuşturucu suçu işlemiş kişilerin bulunması ise bu suçun işlenmesinde “içinde bulunulan çevre” ve “ailenin” etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Kadınlar arasında artan uyuşturucu kullanımı da son yıllarda kadın

suçluluğunda önemli bir unsur olmuştur. Kadın hükümlüler arasında ise uyuşturucu kullanma ve uyuşturucu ile ilgili suç işleme oranı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Bu durum özellikle batıda daha fazla görülmektedir. Birçok çalışmada ve birçok cezaevi istatistiklerinde kadınların uyuşturucu ile ilgili suçlar nedeniyle cezaevlerinde olmalarında bir artış olduğunu göstermektedir. Bunda kadın mahkûmların önemli bir kısmının uyuşturucu bağımlısı olmasının da etkisi bulunmaktadır (Almeda, 2005; Eastal, 2001; Davis ve ark, 2006). Özellikle uyuşturucu ile suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan çalışmalar yapan kriminologlar 1970'lerden beri yoksulluk ve uyuşturucu kullanımının kadın suçluluğunda temel etkenler olduğunu iddia etmektedirler (Feinman, 1986'dan Akt. Davis ve ark, 2006: 203).

Türkiye'de gittikçe yaygınlaşan suçlardan birisi de uyuşturucu madde ticareti, alım satım ve kullanılmasının artmasıdır. Bu suçlarda da kadının rolü gittikçe artmaktadır (Soyaslan, 2003: 91). Türkiye'de uyuşturucu suçları, suç türleri arasında yıllar içerisinde hızlı bir artış göstererek ikinci sıraya yerleşmiştir. Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 2008 yılı verilerine göre uyuşturucuya bağlı suçlardan ceza infaz kurumlarında 15.447 kişi bulunmaktadır. Geçmiş yıllarla kıyaslandığında uyuşturucuya bağlı suçların özellikle 2005 yılından itibaren ciddi şekilde arttığı görülmektedir (Adalet Bakanlığı Ar-ge Merkezi, 2008: 11). Uyuşturucu ile ilgili suçlar her iki cinsiyet açısından karşılaştırıldığında (2008: 35) uyuşturucuya bağlı suçlar söz konusu olduğunda erkeklerin kadınlardan çok daha fazla uyuşturucu suçları işledikleri görülmektedir.

Hükümlü Kadınların Suç İşleme Nedenleri ve Suçu Yönelttiği Kişiler

Bu çalışmada incelenen bir başka önemli değişken "kadınların suç işleme nedenleri" ve "kadınların suçu yönelttiği kişilerdir".

Araştırmanın nicel kapsamında araştırmaya katılan hükümlülerin önemli bir kısmı (%32,1) maddi sıkıntılardan dolayı suç işlediğini belirtmiştir. Bunun yanında hükümlülerin %12,9'u eşi ve arkadaşları veya başka kişiler yüzünden suç işlemiş, %11,7'si iftiraya uğradığını suç işlemediğini, %10,8'i yaptığının suç olduğunu bilmediğini, başkaları tarafından kandırıldığını, %7,1'i şiddet, dayak ve istismar, kavga nedeniyle suç işlediğini, %6,3'ü namus yüzünden suç işlediğini, %0,8'i başkasının işlediği suçu kabullendiğini, %0,4'ü kan davasından dolayı suç işlediğini ve araştırmaya katılanların %17,9'u ise diğer sebeplerden dolayı suç işlediğini belirtmiştir.

Kadın hükümlüler suç işleme nedeni olarak en fazla "maddi sıkıntılar" nedeniyle suç işlediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular yapılmış olan diğer çalışmalarla da benzerlikler göstermektedir.

Bu çalışmadaki bir başka önemli bulgu adam öldüren kadınların suç işleme nedenleri ile ilgilidir. Adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunanlar ile diğer suçlardan dolayı ceza infaz kurumunda bulunanlar arasında suç işleme nedenleri bakımından anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:117, 123, p<0,05). Adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunanlarda şiddet-dayak-istismar ve namus yüzünden suç işleyenlerin oranı diğer suçlardan dolayı ceza infaz kurumunda bulunanlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Bir başka ifadeyle adam

öldüren kadınların suç işleme nedenleri şiddet ve namus olarak görülmektedir.

Türkiye’de kadın suçluluğu alanında yapılmış olan çalışmalarda kadın suçluluğuna özgü vurgulanan bir başka önemli unsur “kadının suçu yönelttiği kişi” ile ilgilidir. Erkek hükümlülerle karşılaştırıldığında kadın suçluluğu açısından farklılıklar olduğu söylenebilir. Kadın, genelde suçu en yakınlarına yönelirken, erkek daha çok “uzaktan tanıdık” ya da sadece “tanıdık” diye nitelendirdiği kişilere suçu yönelmektedir. Türkiye’de yapılan birçok çalışmada kadınların suçu yönelttiği kişiyi tanıma oranı erkeklerden daha yüksektir (İçli, 1992; Balcıoğlu ve ark, 2004; Yağmur, 2005; Saygılı ve Aliustaoğlu, 2009). Balcıoğlu ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında adam öldürme suçu işlemiş olan erkek hükümlülerin suçu yönelttiği kişiyi tanıma oranı %45 iken adam öldüren kadın hükümlülerin suçu yönelttiği kişiyi tanıma oranı %75 düzeyindedir. Aynı çalışmada adam öldürme suçu işlemiş olan kadınların büyük bir çoğunluğu eşlerini, sevgililerini, çocuklarını ve kendilerine sarkıntılık eden kişileri öldürmüşlerdir. Dolayısıyla Türkiye’de özellikle kadınların suçu yönelttiği kişiler genellikle en yakınları olarak göze çarpmaktadır.

Kadın hükümlülerin suç işleme nedenleri değerlendirildiğinde, bu çalışmada yer alan kadın hükümlülerin önemli bir kısmının maddi sıkıntılar nedeniyle suç işlediği görülmektedir. Kadınların bu çalışmada en fazla işlediği suç türü açısından baktığımızda, “hırsızlık” ve “maddi sıkıntılar” arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde görebiliriz. Bir başka vurgulanması gereken bulgu ise kadınların bir kısmının suç işlediğini kabul etmemesi ya da işlediği suçun suç olduğunu bilmemesidir. Cezaevinde kadınlarla

yapılan görüşmelerde gerçekte kadınların işlediği suçun farkında olmadıkları ya da okuma yazma bilmedikleri için yakınları tarafından imza attırılarak kandırıldıkları gözlemlenmiştir.

Kadın suçluluğu üzerine yapılmış olan çalışmalar kadın suçluluğu nedenlerinin birçok faktöre bağlı olduğunu işaret etmektedir. Kadın suçlularla yapılmış olan çalışmaların çoğunluğu erkeklerle olan farklılıklar açısından incelenmiştir. Cinsiyet farklılıkları, hangi değişkenlerin suçlu davranışla bağlantılı olduğunu tespit etmek için risk faktörlerini ve kriminojenik ihtiyaçları içermesi açısından önemlidir. Buna göre kadın suçluluğu ile erkek suçluluğu arasında farklılık arz eden dört temel alan bulunmaktadır (Chambers ve diğ., 2011:926). Bunlar; mağdurlaşma (victimisation), akıl sağlığı, madde kullanımı ve sosyal faktörlerdir. Araştırmacıların vurguladığı birinci cinsiyet farklılığı, mağdurlaşma konusudur. Buna göre kadın hükümlülerin erkeklere göre daha yoğun fiziksel ve cinsel istismar hikâyeleri bulunmaktadır. İkinci cinsiyet farklılığı ise kadın hükümlülerin önemli bir oranının akıl sağlığı probleminin olduğudur. Özellikle fiziksel ve cinsel şiddet yaşamış olmaları da kadın hükümlülerin neden erkeklere göre daha fazla akıl sağlığı problemi yaşadığını göstermektedir. Üçüncü cinsiyet farklılığı, madde kullanımı ile ilgilidir. Buna göre hem madde hem de alkol kullanımı kadın suçluluğuyla ilişkilidir. Hükümlü kadınların büyük bir oranında madde kullanımı erkeklere göre daha fazla görülmektedir. Dördüncü farklılık ise kadın suçluluğuna etki eden sosyal unsurlardır. Buna göre erkeklerle karşılaştırıldığında kadın hükümlüler arkadaş ilişkilerinde, ekonomik durumlarında, aile ve evlilik

ilişkilerinde önemli sorunlara sahiptirler. Nitekim bu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmadaki kadın suçluluğunun oluşumunun merkezindeki konuların aslında kadınların cezaevi öncesi yaşamları tarafından şekillendirildiği görülmüştür. Kadın suçluluğuna yön veren olgular ise öncelikle maddi sıkıntılar ve yoksulluk, aile içi şiddet ve istismar, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin kötü olması, madde bağımlılığı olarak belirlenmiştir.

Hükümlü Kadınların Suç İşlediği Yaş ve Önceki Suçluluk Deneyimi

Yaş her çalışmada olduğu gibi kriminolojik çalışmalarda da incelenmesi gereken önemli değişkenlerden biri olmuştur. Suçluluk ile ilgili önemli bir değişken "bireyin ilk suç işleme yaşı"dır. Araştırma grubunda yer alan hükümlü kadınların %10'u 20 ve altı yaş grubunda iken suç işlemiş, %42,1'i 21-30 yaş grubunda iken suç işlemiş, %26,7'si 31-40 yaş grubunda iken suç işlemiş, %14,1'i 41-50 yaş grubunda iken suç işlemiş ve %7,1'i ise 51 yaş ve üzerinde iken suç işlemiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular çerçevesinde kadınların çok küçük bir kısmı 20 yaş ve altında iken suç işlemeye başlamıştır. Kadınların suç işledikleri yaş grubu daha çok 21-30 yaş arasında yoğunlaşmaktadır. Kadınların suç işledikleri yaş ile ilgili bulgular diğer çalışmalarla da benzerlikler göstermektedir (Özcan, 1996; İçli, 2007; İçli, 2011).

Yaş gibi önemli bir değişken söz konusu olduğunda, akla, yaş gibi bir değişkenin işlenen suçun türü ile ilişkisi olup olmadığı sorusu gelmektedir. Bu çalışmada da hükümlülerin suç işledikleri yaş ile işledikleri suç arasındaki ilişki incelenmiştir. Dolandırıcılık ve cinsel

suç işleyen kadınların yaşı diğer suçları işleyenlere oranla daha yüksekken, adam öldürme, hırsızlık ve gasp suçu işleyen kadınların yaşları ise diğer suçları işleyenlerden çok daha düşük bulunmuştur.

Kadın suçluluğu konusunda önemli bir başka konu "önceki suç deneyimi" yani mükerrer suçluluk konusudur. Bu çalışmada araştırma grubundaki kadın hükümlülerin %28,7'si daha önceden işledikleri suçlardan dolayı hüküm giymiş iken, %71,3'ü daha önce herhangi bir suçtan dolayı hüküm giymemiştir. Araştırmaya katılan kişilerden daha önce tutuklanan/hüküm giyenlerin %66,7'si hırsızlıktan, %7,2'si uyuşturucu ile ilgili suçlardan, %7,2'si yaralamadan, %1,4'ü adam öldürmeden ve %17,5'i ise diğer suçlardan dolayı tutuklanmış/hüküm giymişlerdir.

Çalışma kapsamında incelenen bir başka konu, hükümlü kadınların işlediği suç türü ile daha önceden herhangi bir suçtan hüküm giyme durumu arasındaki farklılıklardır. Buna göre adam öldürme nedeniyle ceza infaz kurumunda bulunma ile daha önce herhangi bir suçtan hüküm giyme arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare:4,270, $p<0,05$). Daha önce herhangi bir suçtan hüküm giymiş kadınların adam öldürmeden dolayı ceza infaz kurumunda bulunması, daha önce herhangi bir suçtan hüküm giymemiş kişilerden anlamlı derecede daha düşüktür.

Hırsızlıktan dolayı ceza infaz kurumunda bulunma ile daha önce herhangi bir suçtan hüküm giyme arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Ki-Kare: 43,563, $p<0,05$). Buna göre daha önce herhangi bir suçtan hüküm giymiş kişilerin hırsızlıktan dolayı ceza infaz

kurumunda bulunması, daha önce herhangi bir suçtan hüküm giymemiş kişilerden anlamlı derecede daha yüksektir. Bir başka ifadeyle, hırsızlık suçu işlemiş olanlar daha önceden de suç işlemişlerdir ve hırsızlık suçu işleyenlerin mükerrerlik oranı diğer suçları işleyenlere göre daha yüksektir.

Suç tekrarı açısından incelendiğinde kadın hükümlülerin önemli bir oranının (%28,7) mükerrer suç işlediği tespit edilmiştir. Mükerrer suçluluğu etkileyen önemli unsurlardan biri, "önceden işlenen suçun türü"dür. Mükerrer suçluluğa suç türü açısından bakıldığında ise bu çalışmada suç tekrarı olan suçların başında en fazla hırsızlık suçu gelmektedir (%66,7). Bu suçu uyuşturucu ile ilgili suçlar (%7,2) ve yaralama suçu (%7,2) izlemektedir. Genelde hırsızlık suçunu işleyenlerin yeniden suç işledikleri tespit edilmiştir.

Bu çalışmada kadın suçluluğunda, işlenen suçun niteliğinin sonraki suçluluğun devam etmesinde belirleyici olduğu görülmüştür. Hırsızlık suçu işleyen kadınlar daha önceden de bu suçu işlemiştir ve tekrar işleme olasılıkları fazladır. Bir başka bulgu, suç işlemeyi bir yaşam biçimi haline getiren, özellikle hırsızlık suçu işlemiş kadınlarla ilgilidir. Hırsızlık suçu açısından bakıldığında, bu suç türünün kadınlarda yaygın olarak görülmesi ve mükerrer suçluluk açısından hırsızlık suçu işleyenlerde bu oranının fazla olması, hırsızlık suçunun kadınlar açısından "kariyer suçu" olduğunu doğrular niteliktedir. Bu bulgular, hırsızlık suçunun, içinde bulunulan aile, sosyal çevre ve kültürel özellikler ile bir yaşam tarzına dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma kadın hükümlülere özgü bazı karakteristik özellikleri ortaya koymuş ve Türkiye'de kadın suçluluğuna özgü olguların boyutunu analiz etmeye çalışmıştır. Kadınların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular literatür ile benzer doğrultudadır. Kadın hükümlülerin yaşam öyküleri incelendiğinde genelde ilkokul ve okuryazar olmayan, evli, çoğunluğu çocuk sahibi olan, vasisiz işlerde çalışan, yoksul, alt sosyo ekonomik gelir düzeyine sahip ailelerde yetişen ve yaşayan, çocukluk çağı istismar hikâyesi bulunan ve yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmış kadınlar oldukları göze çarpmaktadır. Sevgisiz aile ortamları, işlevlerini yerine getiremeyen aileler, kadın hükümlülerin aile yaşamlarında öne çıkan kavramlar olarak görülmektedir. Görüşme yapılan kadın hükümlülerin çocukluk öyküleri incelendiğinde genellikle ailelerin işlevlerini yerine getiremediği anlaşılmaktadır. Özellikle ailelerin duygusal açıdan yetersiz olduğu görülmüştür.

Diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da kadın suçluluğunun çok sayıda değişken ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Genel olarak araştırma grubuna bakıldığında, kadın suçluluğunda, aile çevresi ve kadının yaşadığı deneyimlerin belirleyici unsur olduğu görülmektedir. Bu özellikler arasında özellikle kadının içinden geldiği ailenin yapısı, çocukluk çağı deneyimleri, evlilik yaşantısı, şiddet görme durumu, yoksulluk gibi unsurlar kadın suçluluğu açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Çalışmadaki bulgular kadınların suç işlemesinde çeşitli nedenler olduğunu ancak suç işleme sürecinde bazı

unsurların öne çıktığını göstermektedir. Bu unsurlar feminist kriminolojinin kadın suçluluğu konusunda vurguladığı özelliklerle aynıdır. Kadınlar şiddet ve istismar mağduru oldukları için, yoksul oldukları için ya da eşlerinin karıştığı yasa dışı bazı işlerde (özellikle uyuşturucu ticareti) onlara yardım etmek durumunda kaldığı için cezaevindedir. Bir başka deyişle kadınlar aslında erkekler nedeniyle cezaevindedir. Genel olarak bakıldığında Türkiye’de kadınlara özgü karakteristik suç türü ya da suçlu kadın yapısı olmadığı anlaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Adalet Bakanlığı Ar-ge Merkezi (2008). Türkiye’de uyuşturucu suçu. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Dış İlişkilerden Sorumlu Daire Başkanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Araştırma Merkezi, Hazırlayanlar; Kılıç, K.M., Peker, P.A., Çulhalık, M.

Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstatistik Tablolar, 07.12.2010

Adler F. (1975). *Sisters in crime: The rise of the new female criminal*. New York: McGraw-Hill.

Almeda, E. (2005). Women’s Imprisonment in Spain. *Punishment & Society*, 7(2): 183-199.

Balcioğlu, İ., Taktak, Ş., ve Ortaköylü, L. (2004). Kadın ve suç. *Yeni Symposium*, 42 (1), 13–19.

Belknap, J. (2007). *The invisible woman: Gender, crime and justice*. Third Edition, Belmont, USA

Belknap, J., Holsinger, K. (2006). The gendered nature of risk factors for delinquency. *Feminist Criminology*, 1(1):48-71

Brandley, R.G & Davino, K.M. (2002). Women’s perceptions of the prison environment: When prison is “the safest place I’ve ever been. *Psychology of Women Quarterly*, 26:351-360.

Browne, A., Miller, B., & Maguin, E. (1999). Prevalence and severity of lifetime physical and sexual victimization among incarcerated women. *International Journal of Law & Psychiatry*, 22: 301-322.

Bureau of Justice Statistics (2010). *Prisoners in 2009*. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Bureau of Justice Statistics, Washington, DC 20531, December 2010, NCJ 231675.

Burgess, A.P (2006). Intersection of race, class, gender and crime: Future directions for feminist criminology. *Feminist Criminology*, 1(1), 27-47.

Byrd, P.M and Davis, J.L. (2009). Violent behavior in female inmates. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(2):379-392.

Chambers, J. C., Ward, T., Eccleston, L., and Brown, M. (2011). Representation of female offender types within the pathways model of assault. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55 (6) 925-948.

Çifçi, Gökçearslan, E. (2008). Kapkaç suçundan hüküm giyenlerin sosyo-demografik özellikleri, sosyal dışlanma süreçleri, suç ve diğer sapma davranışlar açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Çoban, A.İ ve Akgün, R. (2011). Ankara kadın kapalı ceza infaz kurumunda kalan kadın hükümlülerin psikososyal durumlarının saptanması ve sosyal desteklerinin belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22 (2).

Davis S.M., Merlo A. V., and Pollock J.M (2006). Female criminality: Ten years later. In Alida V. Merlo and Joycelyn M. Pollock (Eds.) pp. 191-210, *Women, Law and Social Control*, Second Edition, Pearson Education, Inc., Boston.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. Beta Basım Yayım Dağıtım, 8. Basım, İstanbul.

Easteal, P (2001). Women in Australian prisons: The cycle of abuse and dysfunction

- tional environments. *The Prison Journal*, vol:81(1):87-112.
- Farr, K.A (2000). Classification for female inmates: Moving forward. *Crime & Delinquency*, 46 (1) 3-17
- Feinman, C. (1986). *Women in the criminal justice system*. (2nd ed). New York: Praeger.
- Greenfield, L.A., & Snell, TL (1999). Women Offenders. In Bureau of Justice Statistics Special Report. Washington, DC: US Government Printing Office.
- Haywood, T.W; Kravitz H M; Goldman L.B; and Freeman A. (2000). Characteristics of women in jail and treatment orientations: A review, *Behavior Modification*, 24 (3): 307-324.
- İçli, T.G. (1992). *Türkiye’de suçlular: Sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- İçli, T.G. (2007). *Kriminoloji*. Seçkin Yayıncılık, 7.Basım, Ankara.
- İçli, T.G., Altay, A., Başpınar, T., ve Bahtiyar, M. (2011). *Türkiye’de hükümlü profili: Sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler*. Polis Akademisi Yayınları, Ertem Basım, Ankara.
- İl, S. (1990). Türkiye’deki kadın suçluların genel özellikleri ve infaz sürecindeki sorunları üzerine bir araştırma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- İlbars, Z (2011). Erkek şiddeti kadını suçta itiyor. <http://www.+24.com.tr/erkek-siddeti-kadini-suca-itiyor/haber/154504.aspx/> Erişim Tarihi: 05.07.2011.
- Kızmaz, Z. (2006). *Cezaevi Müdavimleri: İnatçı Suçlular*. Orion Yayınevi-14, Ankara.
- Lord, E.A (2008). The Challenges of mentally ill female offenders in prison. *Criminal Justice and Behavior*, 35(8), 928-942.
- Öğün, A. (1990). Kadın suçluluğunun sosyo kültürel konumla ve bu konumdaki değişmelerle ilişkisi: Sivas Yarı Açık Cezaevinde bir uygulama. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öntaş, Cankurtaran, Ö. (2004). Çocuk hakları ve sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı açısından suça yönelen çocuk polis ilişkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Özcan, N. (1996). Feminist bakış açısından Türkiye’de kadın suçluluğu üzerine sosyolojik bir inceleme. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Pollock, J.M (1998). *Counseling women in prison*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Radosh, P.F (2002). Reflections on women’s crime and mothers in prison: A peace-making approach. *Crime & Delinquency*, 48(2): 300–315.
- Saygılı, S. ve Aliustaoğlu, F.S. (2009). Şiddet içerikli suç işleyen kadın olguların değerlendirilmesi, *Adli Tıp Dergisi*, 23(1): 24-29.
- Soyaslan, D. (2003). *Kriminoloji*. Yetkin Yayınları, 3. Basım, Ankara.
- TÜİK (2008), Adalet İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 26.03.2010).
- USAK Raporları, No: 11-08 (2011). *Evlilik mi evlilik mi? Erken ve zorla evlilikler. Çocuk Gelinler*. Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu Sosyal Araştırmalar Merkezi. Yazarı: Elvan Aydemir.
- Yağmur, M.(2005). Kadın suçluluğunu meydana getiren sosyo kültürel etkenler. Karaharp Okulu Komutanlığı Savunma Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.